XVIII edycja akcji medialno-edukacyjnej „Zapal znicz pamięci”

18.10.2026

Po raz osiemnasty zachęcamy do zapalenia znicza pamięci ofiarom niemieckich zbrodni dokonanych w 1939 r. w ramach operacji „Tannenberg”, akcji „Inteligencja” oraz „politycznego oczyszczania gruntu”, a więc tym, którzy jako pierwsi zostali poddani eksterminacji po agresji III Rzeszy na Polskę.

W tym roku motywem przewodnim akcji są „klisze zbrodni” – zachowane w archiwach zdjęcia dokumentujące niemieckie zbrodnie przeprowadzone w pierwszych miesiącach II wojny światowej. Są to fotografie wykonane podczas publicznych egzekucji (Konin, Kalisz), a także – co jest wyjątkową rzadkością – podczas tajnych rozstrzeliwań (Rudzki Most k. Tucholi). W zdecydowanej większości przypadków wykonali je sami Niemcy, którzy jak w przypadku egzekucji w Koninie, Lesznie i Kaliszu, pieczołowicie je uwieczniali. Znaczenie odnalezionych i wciąż odnajdywanych fotografii ukazujących te wydarzenia jest bezcenne. Dzięki nim zbrodnie i zamordowani w ich trakcie ludzie, po których ślad miał zaginąć, zostali „zatrzymani” w czasie, a część sprawców może zostać zidentyfikowana.

W tym roku finał akcji odbył się 18 października w Koninie, gdzie 22 września 1939 r. na konińskim rynku (obecnie Pl. Wolności) w publicznej egzekucji zostali rozstrzelani Aleksander Kurowski i Mordechaj-Markus Słodki, a 10 listopada 1939 r. na cmentarzu żydowskim ofiarami tajnej egzekucji zostało co najmniej 56 obywateli polskich.

Zachęcamy do indywidualnych upamiętnień grobów znajdujących się w okolicy oraz zrobienia zdjęć dokumentujących akcję i przesłania ich na adres: zapalzniczpamieci@ipn.gov.pl. (Wielkość wiadomości z załącznikami nie może przekraczać 10 MB w jednej wiadomości e-mail. Prosimy o wysłanie maksymalnie pięciu zdjęć, ponumerowanych od 1 do 5, i opisanych według wzoru: nazwa miejsca/autor zdjęcia). Do włączenia się w akcję zapraszamy również muzea regionalne, władze samorządowe, przedstawicieli stowarzyszeń, mediów, drużyny harcerskie, a przede wszystkim nauczycieli wraz z uczniami. Placówki oświatowe, które udokumentują swój udział w akcji i na wskazany wcześniej adres mailowy prześlą zdjęcia wraz z kartą zgłoszeniową, otrzymają certyfikaty i pakiety edukacyjne IPN. Pełna galeria zdjęć znajduje się na stronie edukacja.ipn.gov.pl.

Przypominamy także o konieczności podpisania odpowiednich oświadczeń dołączonych do informacji o przetwarzaniu danych osobowych w związku z udziałem w akcji „Zapal znicz pamięci”. Dotyczą one przetwarzania wizerunku w celu zamieszczenia go na stronach internetowych i oficjalnych profilach w mediach społecznościowych Instytutu Pamięci Narodowej.

Akcja medialno-edukacyjna „Zapal znicz pamięci” to wspólny projekt pięciu Oddziałowych Biur Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu, Gdańsku, Bydgoszczy, Łodzi i Katowicach. Patronat Honorowy nad tegoroczną akcją objął Marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak.

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

XVIII edycja akcji medialno-edukacyjnej IPN

Zdjęcie ślubne Jadwigi Woźniakowskiej i Aleksandra Kurowskiego, rozstrzelanego przez Niemców w Koninie 22 września 1939 r., Fot. ze zbiorów rodzinnych

„Zapal znicz pamięci”

18.10.2026

Zapraszamy do udziału w akcji!

Zapal znicz pamięci w miejscach zbrodni dokonanych przez Niemców w ramach operacji „Tannenberg”, akcji „Inteligencja” oraz „politycznego oczyszczania gruntu” w pierwszych miesiącach drugiej wojny światowej.
Uczcij pamięć przedstawicieli polskich warstw przywódczych, którzy zostali zamordowani na terenach II Rzeczypospolitej wcielonych w 1939 r. do III Rzeszy: w Wielkopolsce, regionie łódzkim, na Pomorzu Gdańskim, Kujawach i Górnym Śląsku.

*Wielkość pliku ze zdjęciami nie może przekraczać 10 MB w jednej wiadomości e-mail. Prosimy o wysyłanie maksymalnie pięciu zdjęć (ponumerowanych od 1 do 5) i opisanych według wzoru: nazwa miejsca/autor zdjęcia.

Więcej informacji o miejscach publicznych egzekucji i akcji „Zapal znicz pamięci” znajdziesz na stronach:

www.ipn.gov.pl
www.poznan.ipn.gov.pl
www.edukacja.ipn.gov.pl

Zrób zdjęcia dokumentujące akcję i prześlij je na adres zapalzniczpamieci@ipn.gov.pl

www.ipn.gov.pl

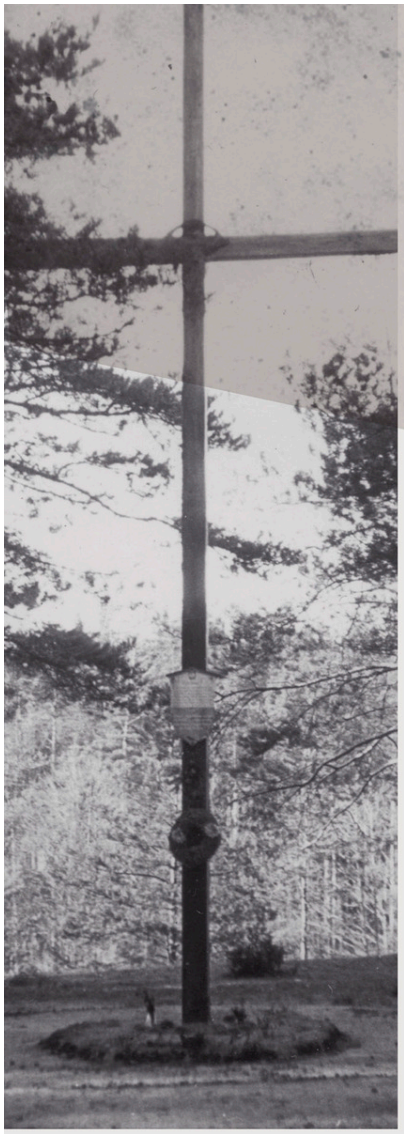
Organizator: INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

Patronat Honorowy: WIELKOPOLSKA; MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO MAREK WOŹNIAK

Partnerzy medialni: RADIO POZNAŃ; Plus radio; Polskie Radio Katowice; PiK POLSKIE RADIO; KONIN FM

XVIII edycja akcji medialno-edukacyjnej IPN „Zapal znicz pamięci”

18.10.2026

Krzyż na miejscu egzekucji dokonanych przez Niemców w Rudzkim Moście k. Tucholi. Fot. ze zbiorów IPN

Szanowni Państwo,

po raz osiemnasty zachęcamy do zapalenia „znicza pamięci” Ofiarom niemieckich zbrodni dokonanych w 1939 r. w ramach operacji „Tannenberg”, akcji „Inteligencja” oraz „politycznego oczyszczania gruntu”. Każdego roku, w trzecią niedzielę października, przypominamy o tych, którzy jako pierwsi zostali poddani eksterminacji po agresji III Rzeszy na Polskę.

W tym roku motywem przewodnim akcji są „klisze zbrodni” – zachowane w archiwach zdjęcia dokumentujące niemieckie zbrodnie przeprowadzone w pierwszych miesiącach drugiej wojny światowej. Są to fotografie wykonane podczas publicznych egzekucji (Konin, Kalisz), a także – co jest wyjątkową rzadkością – podczas tajnych rozstrzeliwań (Rudzki Most k. Tucholi). W zdecydowanej większości przypadków wykonali je sami Niemcy, którzy jak w przypadku egzekucji w Koninie, Lesznie i Kaliszu, pieczołowicie je uwieczniali. Znaczenie odnalezionych i wciąż odnajdywanych fotografii ukazujących te wydarzenia jest bezcenne. Dzięki nim zbrodnie i zamordowani w ich trakcie ludzie, po których ślad miał zaginąć, zostali „zatrzymani” w czasie, a część sprawców może zostać zidentyfikowana.

Proponujemy, by 18 października 2026 r. zapalić znicze nie tylko w miejscach pochówku tych, którzy zostali uwiecznieni na zachowanych zdjęciach, lecz także na grobach tych, których twarzy nie znamy. Zachęcamy do indywidualnych upamiętnień grobów znajdujących się w okolicy. Do włączenia się w akcję zapraszamy również muzea regionalne, władze samorządowe, przedstawicieli stowarzyszeń, mediów, nauczycieli wraz z uczniami* oraz drużyny harcerskie. Zachęcamy także do skorzystania z przygotowanych przez IPN materiałów dotyczących operacji „Tannenberg” i pobrania tematycznych infografik oraz wystawy ze stron:

* Do udziału w akcji w tygodniu poprzedzającym finał XVIII edycji oraz w tygodniu po głównych uroczystościach szczególnie zachęcamy szkoły. Placówki oświatowe, które udokumentują swój udział w akcji i na wskazany wcześniej adres mailowy prześlą zdjęcia oraz kartę zgłoszeniową (do pobrania ze strony ipn.gov.pl), otrzymają certyfikaty i pakiety edukacyjne IPN.

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

www.ipn.gov.pl

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

XVIII edycja akcji medialno-edukacyjnej IPN

„Zapal znicz pamięci”

18.10.2026

Publiczna egzekucja Aleksandra Kurowskiego i Mordechaja-Markusa Słodkiego, koniński rynek (obecnie: Pl. Wolności), 22 września 1939 r. Fot. ze zbiorów IPN

Konin,
22 września 1939 r.

Rozstrzelanie przez Niemców Aleksandra Kurowskiego i Mordechaja-Markusa Słodkiego

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

www.ipn.gov.pl

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

Konin,
22 września 1939 r.

Rozstrzelanie przez Niemców Aleksandra Kurowskiego i Mordechaja-Markusa Słodkiego

XVIII edycja akcji medialno-edukacyjnej IPN „Zapal znicz pamięci” 18.10.2026

Publiczna egzekucja, której ofiarami byli restaurator Aleksander Kurowski (ur. 1892) i żydowski kupiec Mordechaj-Markus Słodki (ur. 1873), została przeprowadzona 22 września 1939 r. w Koninie. Jest to jedna z najlepiej udokumentowanych fotograficznie zbrodni dokonanych przez Wehrmacht na terenach okupowanej Wielkopolski w pierwszych miesiącach drugiej wojny światowej. Do dziś zachowało się siedem zdjęć, na których zostały uwiecznione te dramatyczne wydarzenia. Znajdują się one w Instytucie Pamięci Narodowej. Sześć z nich jest również częścią zasobu Instytutu Zachodniego w Poznaniu.

Fotografie wykonał jeden z Niemców, który 22 września 1939 r. towarzyszył plutonowi egzekucyjnemu. Zdjęcia, kadr po kadrze, przedstawiają tragiczną sekwencję wydarzeń tego dnia: przygotowania do egzekucji na konińskim rynku (obecnie: Pl. Wolności), moment rozstrzelania pod Domem Jana Zemełki, a także pochylającego się nad zwłokami zamordowanych katolickiego księdza. Po egzekucji, według jednego z przekazów, fotografie zostały wywołane pod niemiecką strażą w miejscowym zakładzie fotograficznym Józefa Sypniewskiego. Mimo grożącego niebezpieczeństwa Sypniewskiemu udało się naświetlić po jednej sztuce każdego zdjęcia więcej. Tak wykonane kopie zostały przez niego ukryte i przetrwały zawieruchę wojenną. Po zakończeniu drugiej wojny światowej fotografie z tej egzekucji zostały znalezione również we Wrocławiu. Te dwa zbiory trafiły do rodziny Aleksandra Kurowskiego, Instytutu Zachodniego w Poznaniu i polskich śledczych. Obecnie są przedmiotem badań w IPN.

Jedną z ofiar tej egzekucji był Aleksander Kurowski – członek Polskiej Organizacji Wojskowej, radny miejski, działacz społeczny i restaurator. 21 września 1939 r. został aresztowany przez Niemców i jako zakładnik osadzony w miejscowym ratuszu. Dzień później został rozstrzelany wraz z Mordechajem-Markusem Słodkim w odwecie za rzekomy napad na niemieckiego żołnierza w Koninie. Wszystko wskazuje na to, że byli oni przypadkowymi ofiarami, a publiczna egzekucja z udziałem mieszkańców miała zastraszyć lokalne społeczeństwo. Kolejnej, tym razem tajnej, egzekucji Niemcy dokonali na cmentarzu żydowskim w Koninie 10 listopada tr. Zostało zamordowanych wówczas co najmniej 56 obywateli polskich. Egzekucje w Koninie i jego okolicach trwały do wiosny 1940 r.

Tekst: Tomasz Cieślak / IPN Poznań

Źródło: B. Rudawski, *Egzekucja w Koninie z 22 września 1939 r.*, https://www.iz.poznan.pl/archiwum/wp-content/uploads/2022/05/z-archiwum-iz_33.pdf, [dostęp: 7.09.2026].

www.ipn.gov.pl

Organizator: Instytut Pamięci Narodowej

Patronat Honorowy: Wielkopolska, Marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak

Partnerzy medialni: Radio Poznań, Plus radio, Polskie Radio Katowice, PiK Polskie Radio, Konin FM

XVIII edycja akcji medialno-edukacyjnej IPN

„Zapal znicz pamięci”

18.10.2026

Publiczna egzekucja ks. Romana Pawłowskiego przeprowadzona przez niemiecką policję, Pl. św. Józefa w Kaliszu, 18 października 1939 r.
Fot. ze zbiorów Muzeum Martyrologii Wielkopolan – Fortu VII w Poznaniu

Kalisz, 18 października 1939 r.

Przeprowadzona przez Niemców publiczna egzekucja ks. Romana Pawłowskiego

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

www.ipn.gov.pl

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

Kalisz,
18 października 1939 r.

Przeprowadzona przez Niemców publiczna egzekucja ks. Romana Pawłowskiego

XVIII edycja akcji medialno-edukacyjnej IPN „Zapal znicz pamięci”
18.10.2026

W zasobie IPN oraz w zbiorach Muzeum Martyrologii Wielkopolan – Fortu VII w Poznaniu zachowało się dziewięć fotografii przedstawiających rozstrzelanie przez Niemców polskiego kapłana – ks. kan. Romana Pawłowskiego (ur. 1878), proboszcza w Choczu. Są one niezwykle cennym źródłem dokumentującym zbrodnie dokonane w Polsce w okresie trwania operacji „Tannenberg” w 1939 r. przez niemieckie formacje policyjne. Zdjęcia te posłużyły do zidentyfikowania bezpośrednich sprawców tej egzekucji oraz okoliczności jej przeprowadzenia.

Ks. Pawłowski rozpoczął swoją pracę duszpasterską w Choczu w 1936 r. Od początku włączył się w lokalne życie społeczne oraz obronę języka polskiego w miejscowych szkołach – w Józefowie i Nowej Kaźmierce – wykorzystując przy tym swoje kontakty, m.in. z ówczesnym premierem II RP Felicjanem Sławojem Składkowskim. Stało się to zarzewiem konfliktu między kapłanem a licznie zamieszkującą ten teren ludnością niemiecką. Po wkroczeniu Wehrmachtu do Polski we wrześniu 1939 r. ks. Pawłowski został przez Niemców aresztowany i skazany na karę śmierci pod fałszywym zarzutem nielegalnego posiadani broni oraz amunicji. Prawdziwym powodem zatrzymania była zemsta lokalnych Niemców.

Wyrok śmierci przez rozstrzelanie został wykonany w godzinach porannych 18 października 1939 r. na Pl. św. Józefa w Kaliszu. Choć świadkami egzekucji byli miejscowa ludność oraz niemieccy żołnierze i policjanci, a samo wydarzenie zostało bogato udokumentowane fotograficznie, to bezpośredni sprawcy tej zbrodni przez wiele lat byli nieznani. W 2023 r. dzięki zachowanym fotografiom udało się ich jednak zidentyfikować. Rozstrzelania dokonali pochodzący w większości z Zagłębia Ruhry funkcjonariusze 61. Rezerwowego Batalionu Policji Ochronnej z Poznania. Dowódcą plutonu egzekucyjnego był por. Julius Wannemacher (zm. 2001).

Tekst: Tomasz Cieślak / IPN Poznań

Źródło: T. Cieślak, *Egzekucja 18 października 1939 r. w Kaliszu ks. Romana Pawłowskiego, proboszcza parafii w Choczu*, „Rocznik Pleszewski 2024”, Pleszew 2025.

www.ipn.gov.pl

Organizator: Instytut Pamięci Narodowej

Patronat Honorowy: Wielkopolska; Marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak

Partnerzy medialni: Radio Poznań; Plus radio; Polskie Radio Katowice; PiK Polskie Radio; Konin FM

XVIII edycja akcji medialno-edukacyjnej IPN

„Zapal znicz pamięci”

18.10.2026

Ekshumacje ofiar zamordowanych przez Niemców w Lasach Piaśnickich jesienią 1939 r. Komisja ekshumacyjna obok trumien, Lasy Piaśnickie, 7–22 października 1946 r. Fot. ze zbiorów IPN

Zasypywanie trumien w zbiorowej mogile po przeprowadzonej ekshumacji. Lasy Piaśnickie, październik 1946 r. Fot. ze zbiorów Marka Gmerka

Lasy Piaśnickie, październik 1946 r.

Powojenne ekshumacje polskich ofiar zbiorowych egzekucji przeprowadzonych przez Niemców w Lasach Piaśnickich jesienią 1939 r.

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

www.ipn.gov.pl

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

Lasy Piaśnickie,
październik 1946 r.

Powojenne ekshumacje polskich ofiar zbiorowych egzekucji przeprowadzonych przez Niemców w Lasach Piaśnickich jesienią 1939 r.

XVIII edycja akcji medialno-edukacyjnej IPN „Zapal znicz pamięci”
18.10.2026

Największymi masowymi egzekucjami przeprowadzonymi przez Niemców w ramach operacji „Tannenberg” i Zbrodni Pomorskiej są mordy dokonane jesienią 1939 r. w Lasach Piaśnickich k. Wejherowa. Za ich przeprowadzenie odpowiedzialni są członkowie miejscowego Selbstschutzu (Samoobrony Niemców) oraz funkcjonariusze Einsatzgruppen (Grup Operacyjnych Sipo i SD). Do dziś nie udało się ustalić wszystkich okoliczności tych mordów ani pełnej listy nazwisk ofiar (w dużej części przedstawicieli lokalnych polskich elit społeczno-intelektualnych). Niektóre szacunki mówią nawet o 14 tys. zabitych. Pełnych danych liczbowych nie udało się ustalić z kilku powodów. Najważniejszymi z nich były tajny charakter egzekucji oraz zatarcie przez Niemców śladów zbrodni poprzez rozkopanie masowych mogił i spalenie wydobytych z nich ciał w 1944 r. w ramach akcji „1005”. Nie zachowały się również fotografie z tych egzekucji. Dzięki śledztwu prokuratorów IPN okazało się, że zdjęcia, które przez lata uważano za dokumentację fotograficzną zbrodni popełnionych w Piaśnicy, tak naprawdę zostały wykonane w Rudzkim Moście k. Tucholi.

Podczas prac ekshumacyjnych przeprowadzonych w październiku 1946 r. w Lasach Piaśnickich natrafiono na dwie masowe mogiły, w których odkryto szczątki 305 zamordowanych. Udało się zidentyfikować zaledwie 55 spośród odnalezionych ofiar. Dzięki pracy pionu śledczego IPN w Gdańsku udało się natomiast dotrzeć do nieznanych wcześniej fotografii dokumentujących tę ekshumację, które wykonał 17-letni mieszkaniec Wejherowa, jako jedyny upoważniony do ich sporządzania. W ostatnim czasie dzięki pracownikom IPN w Poznaniu udało się zidentyfikować kolejne fotografie z tej ekshumacji. Zdjęcia zostały odnalezione przez Marka Gmerka w Plewiskach k. Poznania.

Tekst: Tomasz Cieślak / IPN Poznań

www.ipn.gov.pl

Organizator: INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

Patronat Honorowy: WIELKOPOLSKA; MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO MAREK WOŹNIAK

Partnerzy medialni: RADIO POZNAŃ; Plus radio; Polskie Radio Katowice; PiK POLSKIE RADIO; KONIN FM

XVIII edycja akcji medialno-edukacyjnej IPN

„Zapal znicz pamięci”

18.10.2026

Tajna egzekucja przeprowadzona przez niemiecki Selbstschutz i SS w Rudzkim Moście k. Tucholi. Fot. ze zbiorów IPN

Tajna egzekucja ks. Piotra Sosnowskiego i NN przeprowadzona przez ▼ Niemców w Rudzkim Moście k. Tucholi. Fot. ze zbiorów IPN

Rudzki Most k. Tucholi, jesień 1939 r.

Masowa egzekucja ok. 335 Polaków dokonana w ramach Zbrodni Pomorskiej

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

www.ipn.gov.pl

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

Rudzki Most k. Tucholi, jesień 1939 r.

Masowa egzekucja ok. 335 Polaków dokonana w ramach Zbrodni Pomorskiej

XVIII edycja akcji medialno-edukacyjnej IPN „Zapal znicz pamięci”

18.10.2026

Zbrodnia przeprowadzona przez niemiecki Selbstschutz pod nadzorem funkcjonariuszy SS jesienią 1939 r. na uroczysku Rudzki Most k. Tucholi jest jedną z największych i najlepiej udokumentowanych fotograficznie egzekucji dokonanych w ramach Zbrodni Pomorskiej. W zasobie Instytutu Pamięci Narodowej zachowało się kilkanaście przejmujących fotografii, będących niezbitym dowodem niemieckiego okrucieństwa wobec lokalnych, polskich elit.

Pretekstem do wykonania sześciu masowych egzekucji, których ofiarą padło ok. 335 Polaków, w większości przedstawicieli miejscowej inteligencji, nauczycieli, działaczy społecznych, kupców i rzemieślników, było fałszywe oskarżenie o podpalenie zabudowań gospodarczych miejscowego Niemca Hugona Fritza z Piastoszyna. Pożar zabudowań i śmierć Niemca, który pod wpływem alkoholu sam zaprószył ogień, stała się – mimo zidentyfikowania sprawcy przez niemiecki wojskowy sąd doraźny (Standgericht der Wehrmacht) – pretekstem do rozpoczęcia fali okrutnych zbrodni Selbstschutzu i SS przeciwko obywatelom polskim w Tucholi i okolicach.

Zachowane fotografie zostały wykonane przez samych oprawców. Zdjęcia przedstawiają przygotowania do egzekucji, kopanie dołu śmierci przez zatrzymanych Polaków, przesłuchiwanie ofiar, moment egzekucji, a także stosy ciał zamordowanych. Te fotografie są tym cenniejsze, że w większości przypadków Niemcy nie dokumentowali tajnych masowych zbrodni popełnianych w kompleksach leśnych.

Po zakończeniu drugiej wojny światowej, w listopadzie 1946 r., w miejscu zbrodni ekshumowano szczątki 236 zamordowanych, z których zidentyfikowano co drugą osobę. Jedną z nich był ks. Piotr Sosnowski, rozpoznany po odnalezionym podczas ekshumacji przestrzelonym medaliku.

Tekst: Tomasz Cieślak / IPN Poznań

www.ipn.gov.pl

Organizator: Instytut Pamięci Narodowej

Patronat Honorowy: Wielkopolska, Marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak

Partnerzy medialni: Radio Poznań, Plus radio, Polskie Radio Katowice, PiK Polskie Radio, Konin FM

Katowice,
4 września 1939 r.

Egzekucje mieszkańców Górnego Śląska podczas Krwawego Poniedziałku

XVIII edycja akcji medialno-edukacyjnej IPN „Zapal znicz pamięci”
18.10.2026

Aresztowani przez Niemców Polacy, prowadzeni ul. 3 Maja krótko przed egzekucją. Na pierwszym planie Edmund Baranowski, za nim Władysław Pierończyk, następnie Leon Łukaszewski oraz Aleksander Rzeszótko. Katowice, 4 września 1939 r. Fot. ze zbiorów IPN

Aresztowani przez Niemców Polacy, prowadzeni ul. 3 Maja krótko przed egzekucją. Na czele Nikodem Renc, za nim kolejno: Edmund Baranowski, Władysław Pierończyk oraz Leon Łukaszewski. Katowice, 4 września 1939 r. Fot. ze zbiorów IPN

Aresztowani przez Niemców Polacy, prowadzeni ul. 3 Maja krótko przed egzekucją. Zdjęcie wykonano z okna jednej z kamienic przy ulicy Warszawskiej. Katowice, 4 września 1939 r. Fot. ze zbiorów Muzeum Historii Katowic

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
www.ipn.gov.pl
ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

Katowice,
4 września 1939 r.

Egzekucje mieszkańców Górnego Śląska podczas Krwawego Poniedziałku

XVIII edycja akcji medialno-edukacyjnej IPN „Zapal znicz pamięci”
18.10.2026

Niemieckie wojska oraz bojówki paramilitarnej organizacji Freikorps wkroczyły do Katowic 4 września 1939 r. (tzw. Krwawy Poniedziałek) i od razu przeprowadziły szereg egzekucji na polskich obrońcach miasta, Powstańcach Śląskich i mieszkańcach Górnego Śląska. W archiwum IPN znajdują się nieliczne fotografie, które dokumentują przebieg tych wydarzeń. W ostatnim czasie, dzięki prof. Grzegorzowi Łaszczycy z Uniwersytetu Śląskiego, udało się odnaleźć dwa kolejne zdjęcia z tego tragicznego dnia. Przedstawiają one prowadzonych na śmierć Polaków i są kolejnym dowodem niemieckich zbrodni.

Wśród osób, które znajdują się na fotografiach przechowywanych w zasobie IPN, jest m.in. Edmund Baranowski (ur. 1886 w Lwówku w Wielkopolsce) – Powstaniec Wielkopolski i farmaceuta. W 1920 r. nabył on w Grudziądzu fabrykę przetworów chemicznych, którą przekształcił w Laboratorium Chemiczno-Farmaceutyczne, gdzie produkował leki i preparaty dentystyczne. W latach 1926–1928 był radnym w Grudziądzu, a w 1928 r. został wybrany do Sejmu II RP jako poseł II kadencji, gdzie pracował w Komisji Zdrowia. W tym samym czasie przeniósł się na Górny Śląsk do Wielkich Hajduk (obecnie: dzielnica Chorzowa), gdzie otworzył Aptekę Mariańską przy obecnej ul. Stefana Batorego 11. Pełnił wiele funkcji społecznych, m.in. był wiceprezesem Ogólnego Związku Aptekarzy Województwa Śląskiego, prezesem Związku Obrony Kresów Zachodnich, członkiem zarządu Klubu Sportowego „Ruch”.

Pod koniec sierpnia i w pierwszych dniach września 1939 r. jako podporucznik rezerwy 75. Pułku Piechoty dowodził Strażą Obywatelską. Po zajęciu Chorzowa Niemcy aresztowali go w jego mieszkaniu, a następnie przetransportowali do Katowic, gdzie został rozstrzelany podczas egzekucji na ówczesnej ul. Zamkowej.

Tekst: Renata Skoczek / IPN Katowice

www.ipn.gov.pl

Organizator: Instytut Pamięci Narodowej

Patronat Honorowy: Wielkopolska; Marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak

Partnerzy medialni: Radio Poznań; Plus radio; Polskie Radio Katowice; PiK Polskie Radio; Konin FM

Akcja medialno-edukacyjna „Zapal znicz pamięci” to wspólny projekt pięciu Oddziałowych Biur Edukacji Narodowej IPN. Celem akcji jest upamiętnienie polskich obywateli II RP, zamordowanych przez Niemców w pierwszych miesiącach drugiej wojny światowej.

XVIII edycja akcji medialno-edukacyjnej IPN

„Zapal znicz pamięci”

18.10.2026

Ekshumacje ofiar zamordowanych przez Niemców w 1939 r. w Lasach Piaśnickich. Fot. ze zbiorów IPN

KOORDYNATOR PONADREGIONALNY:
Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu
Marta Szczesiak-Ślusarek
marta.szczesiak-slusarek@ipn.gov.pl
tel. 61 835 69 57

KOORDYNATORZY REGIONALNI:

IPN Poznań
Tomasz Cieślak
tomasz.cieslak@ipn.gov.pl
tel. 61 835 69 53

IPN Gdańsk
Izabela Brzezińska
izabela.brzezinska@ipn.gov.pl
tel. 58 669 05 36

IPN Bydgoszcz
Marcin Habel
marcin.habel@ipn.gov.pl
tel. 52 586 26 73

IPN Katowice
Renata Skoczek
renata.skoczek@ipn.gov.pl
tel. 32 207 07 10

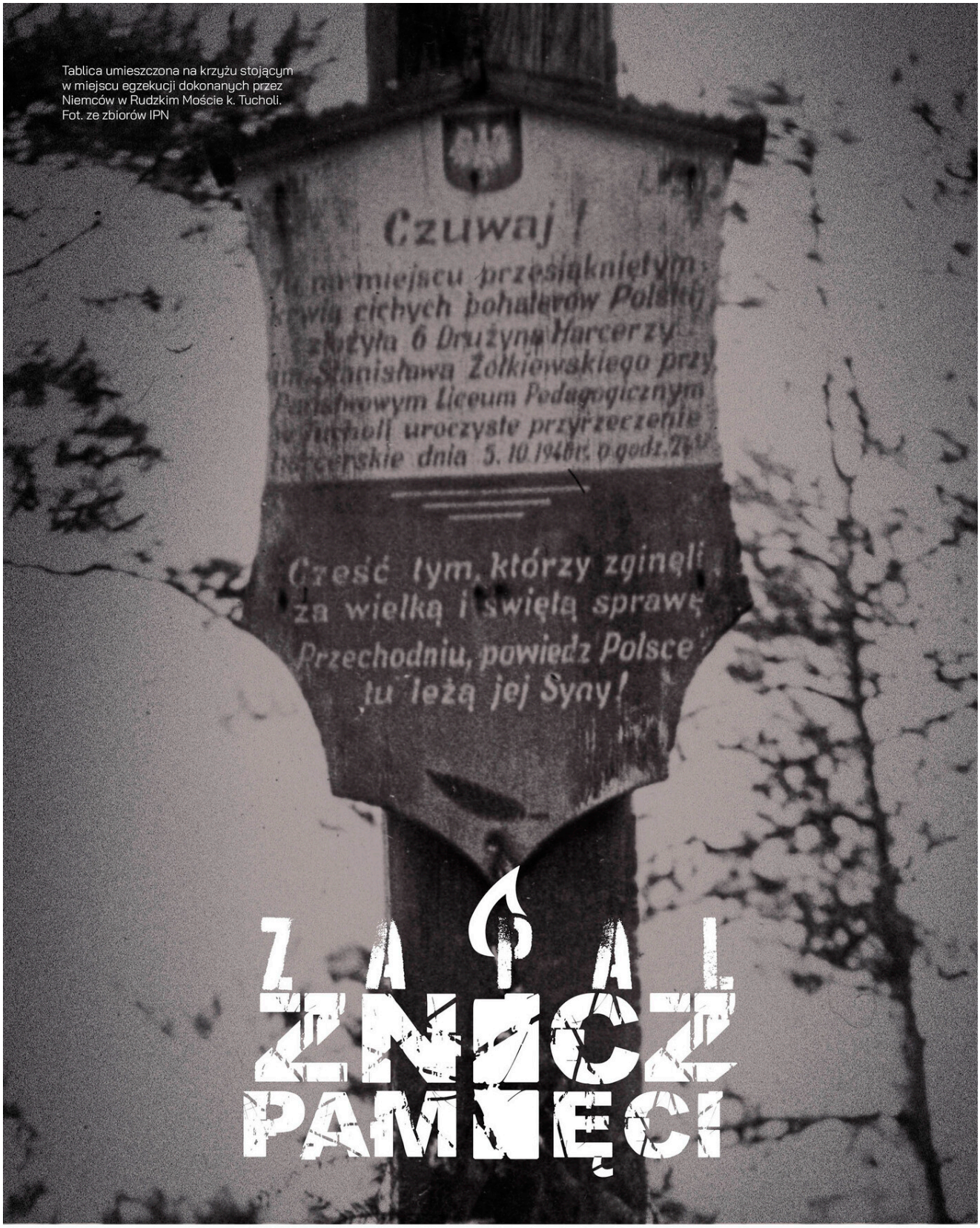
IPN Łódź
Katarzyna Helik
katarzyna.helik@ipn.gov.pl
tel. 42 201 46 65

Redakcja folderu: Marta Szczesiak-Ślusarek, Tomasz Cieślak, Hanna Kwaśny / IPN Poznań,
Korekta: Hanna Kwaśny / IPN Poznań,
Opracowanie graficzne: Marcin Kucewicz

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

www.ipn.gov.pl

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

Poprzedni Strona
Następny Strona

Zbiorowe mogiły pomordowanych w czasie II wojny światowej, cmentarz parafialny w Łobżenicy. Fot. Agnieszka Rerek

Pomnik upamiętniający Polaków zamordowanych podczas II wojny światowej, Kopiec w Radomsku, położony między ulicami Kraszewskiego i Zgoda. Fot. Zuzanna Gorgoń

Pomnik upamiętniający ofiary zbrodni w Lesie Bukowieckim. Fot. Janusz Sieroń

Uczestnicy akcji „Zapal znicz pamięci” z Zespołu Placówek Oświatowych w Kościelcu, cmentarz parafialny w Kościelcu. Fot. Kamila Woźniak-Wachsman

Pomnik ofiar faszyzmu w Borkach. Fot. Arleta Zielińska

Pomnik upamiętniający miejsce ofiar zbrodni dokonanej w dniu 22-23 października 1939 r. w Górce Klasztornej. Fot. Katarzyna Mudyna

Pomnik upamiętniający ofiary II wojny światowej, Mielno. Fot. Karmen Macioszek

Obelisk upamiętniający ofiary obozu pracy dla Żydów, Konin. Fot. Zbigniew Michalak

Grób kombatanta II wojny światowej, cmentarz parafialny w Kościelcu. Fot. Kamila Woźniak-Wachsman

Pomnik na zbiorowej mogile ofiar nalotu niemieckiego na miasto Konin w 1939 roku, Konin, cmentarz parafii pw. św. Bartłomieja. Fot. Daria Walczykiewicz

Pliki do pobrania

Karta zgłoszeniowa (docx, 46.25 KB)
Informacja dotycząca przetwarzania danych osobowych (pdf, 140.86 KB)
Folder „Zapal znicz pamięci” (pdf, 26.85 MB)
Poznań miejsca pamięci (pdf, 681.01 KB)
Konin miejsca pamięci (pdf, 501.61 KB)
Leszno miejsca pamięci (pdf, 628.49 KB)
Powiat chodzieski miejsca pamięci (pdf, 620.3 KB)
Powiat gostyński miejsca pamięci (pdf, 662.19 KB)
Powiat kościański miejsca pamięci (pdf, 654.62 KB)
Powiat leszczyński miejsca pamięci (pdf, 632.7 KB)
Powiat nowosolski miejsca pamięci (pdf, 478.99 KB)
Powiat rawicki miejsca pamięci (pdf, 647.51 KB)
Powiat średzki miejsca pamięci (pdf, 620.21 KB)
Województwo kujawsko-pomorskie miejsca pamięci (pdf, 216.35 KB)
Województwo łódzkie miejsca pamięci (pdf, 193.66 KB)
Województwo śląskie miejsca pamięci (pdf, 190.76 KB)